

Отже, активний розвиток усної історії при вивченні історичних дисциплін, а також проведенні наукової діяльності дозволяє створити умови для особистісної зацікавленості студентів, формує здатність окремої людини спілкуватись з іншими людьми, а сама діяльність зорієнтована, перш за все, на людину. Використання усноісторичних досліджень, їх активне проведення як науковцями, так і студентами та ін. сприяє конструюванню моделей суспільного і духовно-культурного розвитку, відкритому сприйняттю і цілісному усвідомленню світу як дослідником, викладачем, так і студентом, а також особою-респондентом, що, у цілому, стають «взаємозумовленими» і одночасно самодостатніми учасниками навчального та дослідницького процесу.

1. Кісь О. Усна історія в сучасній Україні: здобутки і виклики часу / О. Кісь // Heinrich-Böll-Stiftung. – 16 січня, 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.boell.org/uk/2017/01/16/usna-istoriya-v-suchasniy-ukrayini-zdobutki-i-vikliki-chasu>. – (Дата звернення: 15.03.2018). – Назва з екрану.
2. Пастушенко Т. Метод усної історії та усноісторичні дослідження в Україні / Т. Пастушенко // Історія України. – 2010. – №17-18. – С.10-15.
3. Усна історія: Теорія та практика / Упорядники А. Бойко, С. Білівненко, Ю. Головка та ін. – Запоріжжя: Тандем-У, 2008. – 100 с.
4. Усна історія: становлення, проблематика, методологічні засади // Україна модерна. – № 11. – Львів-Київ, 2007. – С. 7-21.
5. Усні джерела та їх використання для написання документальних біографій [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://bookster.com.ua/usni-dzherela-ta-yih-vykorystannya-dlya-napysannya-dokumentalnih-biografij/>. (Дата звернення: 12.03.2018). – Назва з екрану.

Яценко Катерина Володимирівна,
студентка юридичного факультету

Науковий керівник – доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
кандидат історичних наук

Ядловська Ольга Степанівна

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

МОВНА КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНО-ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ЮРИСТА

Однією зі складових іміджу та ділових якостей юриста, якісним показником його культури як особистості виступає мовлення. Спілкуючись з людиною, саме завдяки мовленню ми можемо відразу встановити рівень культури, інтелекту, професіоналізму юриста. Завдяки високій культурі мовлення

можливо найточніше передавати зміст думок, захищати власну позицію. Задля цього необхідно володіти такою усною та писемною формою спілкування, яка давала можливість використовувати усе багатство та потенціал мови.

Найважливішим засобом спілкування юристів є мова. Якість її засвоєння та доречного використання суттєво впливають на ефективність професійно-правової діяльності. Професійна діяльність юриста вимагає від його вербальної поведінки культурологічного рівня. В основі комунікативної активності юриста – узвичаєні, прийняті в суспільстві, в тому чи іншому соціальному середовищі правила мовної поведінки, стійкі етикетні формули звернення, що відображають зовнішні прояви ставлення будь-якої людини до оточуючих, до різних соціальних цінностей. Процедура процесуально регламентованого спілкування, його формалізований характер – обов'язкові умови, за яких таке професійне спілкування може здійснюватися, вони ніким не можуть бути порушені. Ці процедури детально описані в законі, починаючи з підстав, без яких не може відбутися сам акт спілкування, і закінчуючи процесуальними формальностями, завершальним діалогом сторін з його особливим порядком протоколювання, яке відображає не тільки зміст, а й увесь хід спілкування, дотримання супутніх йому різних формальностей процесуального характеру, ігнорування яких може слугувати підставою для визнання недійсними результатів, отриманих в ході спілкування, і спричинити правові санкції до тих, хто порушив передбачений порядок професійно-правового спілкування, довільно спростив його і т. ін. [2].

У професійній діяльності юристів постійно виникатимуть ті чи інші питання термінологічного і мовностилістичного характеру. Серед них – проблеми вибору терміну, його дефініції, диференціації його значень, проблеми синонімії, омонімії та паронімії в юридичній термінології, функціонування мовних одиниць у різних жанрах усного і писемного професійного мовлення та ін. Навряд чи в якомусь іншому виді писемного мовлення зовнішня форма висловлення має таке велике, часом і доленосне значення (у житті окремої людини і держави в цілому), як у юриспруденції. Неточне або помилкове терміновживання, логічні і граматичні помилки, змістові неточності у формулюванні правових норм, що призводить до розпливчастого або багатозначного їх тлумачення, – неприпустимі явища у правничій мові. Вимога стилістично-мовної досконалості тексту закону, максимальної точності у викладі нормативних актів і ділових документів зумовлює надзвичайну увагу юристів до мови, мовних способів і засобів вираження юридичної думки в усіх її законодавчих, процесуальних та інших формах. Надзвичайно важливо, щоб розуміння мовної специфіки права, а на основі цього і повага до тексту закону, навички обережного і найпильнішого ставлення до мовного вираження правових норм прищеплювалися зі студентських років [1].

Отже, для юристів важливо мати розвинене як усне, так і писемне мовлення. Такі ж високі вимоги і до стильового оформлення висловлювань, адже правильно вибрати стиль власного висловлювання з усіма притаманними йо-

му мовними засобами, розуміння стилістичних характеристик мовлення допомагає юристові адекватно сприйняти зміст сказаного співрозмовником, оцінити його позицію, а отже й об'єктивно підійти до аналізованої проблеми. Характер мовленнєвих ситуацій, у яких здійснюється професійна юридична діяльність, зумовлює використання різних стильових варіантів української літературної мови. Так, збір інформації на місці події, бесіди правоохоронців зі свідками здійснюють здебільшого в рамках розмовно-побутового мовлення. Спілкування між працівниками юридичної служби суворо не регламентується у стилістичному плані: тут можливе застосування і розмовно-побутового, і ділового, і наукового стилів. Складені документи – акти, протоколи, розпорядження, засвідчення та ін. – у стилі офіційно-діловому. Публічні виступи з правових питань, судові промови оформляють переважно в публіцистичному стилі. У поле зору під час розгляду справ як докази можуть потрапити і листи – від особистих до офіційних запитів та повідомлень, доручень і заповітів. Таким чином, у мовленнєвій практиці юристів знаходять застосування висловлювання в різних стилях, за винятком хіба що художнього. Проте високі вимоги до мовно-мовленнєвої компетенції юристів далеко не завжди знаходять втілення в діяльності різних ділянок правоохоронної системи, а часто й не усвідомлюється необхідність її удосконалення [3].

Навички викладу думок є результатом спеціального навчання і постійного самовдосконалення. Оволодіння законами професійного мовлення, за якими організовується і прямує мисленнєва і мовна діяльність, і усвідомлення правил культурного спілкування передбачає формування активної позиції юриста в процесі ділового спілкування. Необхідною складовою матеріалу, який доцільно використовувати у процесі мовленнєвої підготовки майбутніх юристів, на наш погляд, повинна стати значна кількість фактичних фабул, монологів і діалогів, тобто таких, які можуть мати або вже мали місце в реальній юридичній практиці. Також важливим є здійснення мовленнєвої підготовки майбутніх юристів з використанням переважно активних форм навчання, наприклад тренінгів [4].

Відчуття закономірностей мови права дозволяє юристу більш якісно виконувати завдання юридичного фаху. Складання юридичних документів є важливою складовою щоденної роботи юриста, пов'язаною з рівнем його мовної компетентності. Тому для юриста важливо наполегливо виробляти навички структурування й грамотного складання юридичних документів різного юридичного спрямування. Юристу важливо вміти правильно користуватися публічною промовою, ораторською майстерністю, для того щоб ясно, точно, логічно, впевнено і переконливо висловлювати думки. Для того, щоб переконати всіх слухачів у своїй правоті, мова повинна бути зрозумілою, тому ясність вираження сприяє переконанню. Крім перерахованого, мова не може вважатися культурною без логічності її побудови, тобто слова не суперечать в поєднанні один з одним.

На жаль, в усному й письмовому мовленні державних службовців трап-

ляється чимало помилок. Спричинені вони, як правило, двомовністю, впливом суржика, місцевих діалектів, низьким рівнем словникового запасу тощо. Слід зазначити, що основою мовленнєвої культури юриста є грамотність, тобто дотримання загальноприйнятих літературних норм у використанні лексичних, фонетичних, морфологічних, синтаксичних і стилістичних засобів мови. Саме тому студенти-юристи у своїй навчальній діяльності повинні окрему увагу приділяти своєму мовленню, при чому не тільки під час вивчення дисципліни «Українська мова професійного спілкування» та «Риторика», але і на кожному занятті – це стане запорукою високої культури мовлення у майбутній професійній діяльності.

1. Артикуца Н. Про нові підходи до мовної підготовки майбутніх юристів і викладачів права у вищих навчальних закладах України / Н. В. Артикуца. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2456/artkytsa_pidhody_do_mov_pidgot.pdf?sequence=1. – Назва з екрану.

2. Барановська Л. Культура мови як складова культури професійно-правового спілкування працівників юридичної галузі / Л.В. Барановська, С.О. Циганій. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/.../1/Культура%20мови.docx. – Назва з екрану.

3. Криськів М. Мовленнєвий аспект юридичної діяльності / М. Криськів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vlp.com.ua/files/60_3.pdf. – Назва з екрану.

4. Перцева В. Мовна компетенція майбутнього юриста / В. А. Перцева, Д. В. Шкуропатська. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <file:///D:/Work/Downloads/FgzgzJdPHT2honv1n3vy1e2MSu-H8DeY.pdf>. – Назва з екрану.